

<https://doi.org/10.31470/2706-7904-2021-16-175-178>

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

*Psycholinguistic Aspects of Building Life Strategies of Future Educators of
Preschool Institutions*

Vira Kuzmenko

Dr. Sc. in Psychology, Professor

National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine)

vira@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4709-6081>

Viktoriia Halchenko

Ph.D. in Psychology, Associate Professor

National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine)

vyktoryjaG@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2865-7245>

Abstract

The article reveals the essence of the concepts “life strategies”, “life strategies of the future educator of preschool education”. The life strategies of modern youth are characterized, five types of orientations are identified, which are part of the life strategies of students majoring in preschool education. The characteristic of value orientations of students who have chosen a profession of the teacher is given. Psycholinguistic aspects of building life strategies by students are revealed. It was stated that students majoring in “Preschool Education” are more focused on creative realization and self-development, which is clearly represented in their verbalized judgments. It was found that the life strategies of future educators of preschool education are based on humanistic values, which will further serve as the basis for the formaton of professional culture of teachers.

Key words: *life strategies, speech activity, creative realization, humanistic values, future educators of preschool institutions.*

Вступ
Introduction

Життєві стратегії істотно впливають на соціальну активність молоді, наповнюючи її певним змістом, тим самим мотивують поведінку особистості, визначають її спрямованість у житті. Для визначення тенденцій психологічних змін у сучасному українському суспільстві вкрай потрібне вивчення життєвих стратегій студентської молоді.

Здатність студента бачити своє місце у майбутній професійній діяльності спонукає його до прийняття потрібних рішень, планування подальших дій, накреслення життєвої перспективи, розробки конкретної життєвої стратегії, актуалізації потенційних можливостей. Неодмінною умовою культури життя особистості, невід'ємною частиною процесу її самореалізації є добровільне та свідоме, засноване на наукових уявленнях про «картину світу», покладання гуманістичних за змістом життєвих цілей та планів (Доній та ін., 1997).

Здатність до розуміння власних ідей та прагнень, побудова життєво значимих цілей розпочинається з мовлення та усвідомленого використання мовлення. За Л. С. Виготським, процес мовленнєвої діяльності виглядає наступним чином: породження думки певним мотивом; оформлення думки, опосередкованої словом внутрішнього мовлення; оформлення думки в значеннях слів зовнішнього мовлення (Виготський, 1999).

З'ясовуючи психолінгвістичні аспекти побудови життєвих стратегій особистості сучасного студента, схиляємося до думки філософа Ж. Бодрійяра, який у своїх працях зазначає, що виконуючи функцію генерування та регенерування ідей, слова забезпечують рух людини вперед, іншими словами – її розвиток (Бодрійяр, 2006). Тобто, мовленнєва діяльність відіграє провідну роль у побудові життєвих планів особистості та, відповідно, у формуванні професійної культури майбутнього фахівця.

Відтак, метою даного дослідження є розкриття психолінгвістичних аспектів побудови життєвих стратегій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Методи та методики дослідження *Methods and Techniques of the Research*

Теоретичний аналіз психологічної та психолінгвістичної літератури з проблеми побудови життєвих стратегій майбутніх педагогів, усне та письмове опитування студентів спеціальності «Дошкільна освіта» щодо змісту життєвих стратегій та вибору ціннісних орієнтацій у майбутній професійній діяльності.

Результати *Results*

Проблемою проектування життєвого шляху особистості займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких К.О. Абульханова-Славська, Є.П. Варламова, А.О. Волочков, В.М. Доній, І.Г. Єрмаков, Є.Г. Єрмоленко, Л.В. Сохань, С.Ю. Степанов, Н.В. Титаренко, А.Є. Созонтов та інші.

За К. О. Абульхановою-Славською, особистість, яка здатна в теперішньому часі створити можливості для оптимального життєвого просування, відкриває для себе життєві перспективи. На думку автора, життєва стратегія – це «стратегія пошуку, обґрунтування та реалізації своєї особистості в житті шляхом співвіднесення життєвих вимог з особистісною активністю, її цінностями та способом самоствердження» (Абульханова-Славська, 1999: 299).

У свою чергу, Є. П. Варламова, С. Ю. Степанов зазначають, що життєвою стратегією слід вважати форму цілеспрямованої організації людиною свого життя, до якої входять її ставлення до своїх можливостей та ресурсів. Дослідники вважають, що у соціальній сфері життєпороджувальна стратегія людини проявляється у формі співтворчості як спілкування, що розвиває взаємну унікальність людей (Варламова & Степанов, 2002).

Дослідженнями мовленнєвої діяльності займалися такі вчені, як Т.В. Ахутіна, М.І. Жинкін, І.О. Зимняя, Л.О. Калмикова, О.М. Леонтьєв, О.О. Леонтьєв, О.Р. Лурія та інші. Зокрема, аналізуючи науковий доробок А.М. Леонтьєва, присвячений феномену діяльності, Л.О. Калмикова (2008) звертає увагу на те, що мовленнєва діяльність народжується з потреби, передбачає використання соціальних засобів, знаків, планування її кінцевої мети та визначення засобів її виконання (Калмикова, 2008).

Важливими для нашого дослідження також вважаємо думку Н.Г. Пилипенко, яка припускає, що можливість розуміння власних ідей та прагнень починається з усвідомленого використання мовлення у письмовій чи усній формах. Людина сприймає увесь потік чуттєвих вражень навколишнього світу через мовленнєву систему свідомості, яка забезпечує систематизацію та структурування уявлень про реальність (Пилипенко, 2012: 115-116). Автор зазначає, що процес становлення і функціонування життєвої стратегії відбувається спочатку на рівні мисленнєвого опрацювання, а потім вже мовленнєвого (усного або письмового) оформлення. Це дає можливість більш широко усвідомлювати життєву стратегію, корегувати її зміст з метою індивідуалізації та винайдення творчих способів її реалізації.

У нашому дослідженні було виділено п'ять типів орієнтацій сучасної молоді, які входять до складу життєвих стратегій особистості, а саме: особистісні, ціннісні, соціальні, професійні та етнокультурні орієнтації. При цьому, професійні орієнтації не відокремлюються від особистого життя молодої людини, а є взаємообумовленими категоріями. Також було з'ясовано, що життєві стратегії майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти вибудовуються на основі духовних сил особистості, наявності прищеплених змалечку базових цінностей – любові, добра, справедливості, гуманності тощо, які, у свою чергу, вкрай необхідні людині, яка обрала професію педагога.

Наше дослідження засвідчило, що студенти спеціальності «Дошкільна освіта» у більшій мірі орієнтовані на творчу реалізацію та саморозвиток. Це проявляється у таких вербалізованих судженнях: «майбутній вихователь повинен постійно займатися саморозвитком задля досягнення успіху в професійній діяльності»; «творчий саморозвиток необхідний для формування педагогічної майстерності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти», «творчий розвиток майбутнього фахівця є основою його професійної культури», «творчість майбутнього вихователя є рушійною силою в реалізації життєвих і професійних проектів» тощо. Втім, визначено, що значна кількість студентів має недостатній рівень сформованості життєвих стратегій.

Висновки *Conclusions*

Таким чином, життєва стратегія, в нашому розумінні, є індивідуальним, творчим і свідомим способом організації людиною власного життя, а також сконструйованим образом бажаного майбутнього, вербалізованою моделлю внутрішньо сформульованого плану подальших дій. Психолінгвістичний аналіз показав, що життєві стратегії майбутнього педагога мають гуманістичний базис, який послугує в подальшому основою для набуття професійної культури.

Література *References*

- Абульханова-Славская, К.А. (1991). *Стратегия жизни*. Москва.
- Бодрийяр, Жан. (2006). *Пароли. От фрагмента к фрагменту*. (Пер. с франц. Н. Сулова). Екатеринбург: У-Фактория.
- Варламова, Е.П., & Степанов, С.Ю. (2002). *Психология творческой уникальности человека: Рефлексивно-гуманистический подход*. Москва: ИП РАН.
- Выготский, Л.С. (1999). *Мышление и речь*. (Изд. 5, испр.). Москва: Издательство «Лабиринт».
- Калмикова, Л.О. (2008). Мовленнєва діяльність як проблема. *Психолінгвістика*, 2. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2008_2_3 Дата звернення 04.12.2021 р.
- Доній, В.М., Несен, Р.М., Сохань, Л.В, Єрмаков, І.Р. та ін. (1997). *Мистецтво життєтворчості особистості: Наук.-метод. посібник: у 2 ч. Ч.1: Теорія і технологія життєтворчості*. Київ: ІЗМН.
- Пилипенко, Н.Г. (2012). Психолінгвістические аспекты изучения проблемы жизненных стратегий личности. *Психолінгвістика*, 11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_11_15 Дата звернення 04.12.2021